

برآورد سرمایه‌ی انسانی در ایران در سال‌های ۱۳۶۵ و ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵

خلاصه طرح

هدف

این تحقیق هدف کلی زیر را دنبال می‌کند:
شناسایی و بررسی وضعیت انباشت سرمایه‌ی انسانی در استان‌های کشور در سال ۱۳۸۵

نتایج:

در مطالعات مختلف در زمینه‌ی رشد اقتصادی و عوامل موثر بر آن، از شاخص‌های گوناگونی به عنوان جایگزین عامل انسانی یا در مرتبه‌ی بالاتر، سرمایه‌ی انسانی استفاده شده است، اما شاخص میانگین سواد یا سال‌های تحصیل، شاخص شناخته شده و معتبری است که بهتر از سایر معیارها می‌تواند انباشت دانش و مهارت را نمایندگی کند. محاسبه‌ی دقیق این شاخص فقط در مقاطع سرشماری امکان‌پذیر است. از طرف دیگر هرگونه برنامه‌ریزی منطقه‌ای و توسعه‌ای که هدف آن کاهش شکاف موجود در بین استان‌ها یا مناطقی از کشور باشد، بدون در نظر گرفتن انباشت سرمایه‌ی انسانی به عنوان یک عامل اساسی توسعه موفق نخواهد بود. بنابراین نشان دادن فاصله و شکاف موجود بین استان‌های کشور و در درون هر استان بین مناطق شهری و روستایی و زنان و مردان از جمله نکات مهمی است که باید مورد توجه قرار گیرد.

در این پژوهش با استفاده از نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال‌های ۱۳۶۵، ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵، شاخص میانگین سطح تحصیلات جمعیت برای ۶ سال و بالاتر، ۱۰ سال و بالاتر، ۱۵ سال و بالاتر و ۲۵ سال و بالاتر و گروه‌های سنی ۶-۹ و ۱۰-۱۴ و ۱۵-۱۹ و ۲۰-۲۴ ساله به تفکیک جنسیت و نیز شهر و روستا محاسبه شد. سپس چگونگی سرمایه‌ی انسانی در سال ۱۳۸۵ در استان‌های کشور محاسبه و مورد تحلیل قرار گرفت. برخی از مهم‌ترین نتایج حاصل از مشاهدات و محاسبات این تحقیق به قرار زیر هستند.

- میانگین سال‌های تحصیلی جمعیت ۶ سال و بالاتر در طی دوره‌ی بررسی (مقاطع سرشماری) از حدود ۲/۶ سال در سال ۱۳۶۵ به ۷/۱ سال در سال ۱۳۸۵ افزایش یافته است. افزایش شاخص برای مناطق شهری طی این دوره به میزان ۲/۲۶ سال تحصیلی (از ۴/۷ به ۷/۹۶ سال) و برای مناطق روستایی ۳/۰۴ سال تحصیلی (از ۲/۲۳ به ۵/۲۷ سال) بوده است.

- میانگین سال‌های تحصیلی جمعیت ۱۰ سال و بالاتر، همان طور که قابل انتظار است، از جمعیت ۶ سال و بالاتر بیش‌تر است. میزان شاخص از ۲/۹۱ سال تحصیلی در سال ۱۳۶۵ به ۷/۴۸ سال تحصیلی در سال ۱۳۸۵ افزایش یافته است.

میانگین سال‌های تحصیل برای جمعیت ۱۵ سال و بالاتر به دلیل آن‌که در برگیرنده‌ی اکثریت جمعیت فعال یک کشور نیز هست در مقایسه‌های بین کشوری و بین منطقه‌ای بیش‌تر مورد استفاده قرار می‌گیرد. شاخص مذکور در کل کشور از ۲/۸۳ سال تحصیلی در سال ۱۳۶۵ به ۷/۶۵ سال در ۱۳۸۵ افزایش یافته است یعنی ۲/۸ سال به متوسط سال‌های تحصیلی جمعیت در دوره‌های بررسی افزوده شده است.

- نرخ‌های رشد متوسط سالیانه در تمام گروه‌های جمعیتی و در تمام دوره‌ها در مناطق روستایی بیش از مناطق شهری می‌باشد.

- نرخ‌های رشد متوسط سالیانه برای میانگین سال‌های تحصیل زنان در تمام دوره‌ها، گروه‌های جمعیتی و در مناطق شهری و روستایی بیش از مردان است.

- بالاترین نرخ‌های رشد در مناطق روستایی و برای زنان روستایی مشاهده می‌شوند. به طوری که در دوره‌ی ۷۵-۱۳۶۵ میانگین سال‌های تحصیلی زنان روستایی ۲۵ سال و بالاتر با ۹/۸ درصد رشد سالیانه همراه بوده است و همین شاخص در همین دوره برای جمعیت ۱۵ سال و بالاتر ۸/۵ درصد، جمعیت ۱۰ سال و بالاتر ۷/۵ درصد و جمعیت ۶ سال و بالاتر ۷/۳ درصد بوده است. در مقابل متوسط نرخ‌های رشد سالیانه پایین نیز در مناطق شهری و برای مردان مشاهده می‌شود (حداقل ۱/۹ درصد و حداکثر ۲/۹ درصد).

- در تمام تفکیک‌های جمعیتی یعنی جمعیت ۶ سال و بالاتر، ۱۰ سال و بالاتر، ۱۵ سال و بالاتر و ۲۵ سال و بالاتر، مقدار شاخص در ۲۰ تا ۲۲ استان در وضعیت پایینی‌تر از میانگین کشوری قرار گرفته است.

- در بین استان‌های کشور و به تفکیک جمعیت واقع در سنین فوق استان تهران بهترین وضعیت را داشته است. سایر استان‌هایی که رتبه‌های بالا داشته‌اند شامل استان‌های سمنان، یزد، مازندران، گیلان و اصفهان هستند.

- چهار استان سیستان و بلوچستان، کردستان، خراسان شمالی و آذربایجان غربی همواره و با فاصله‌ی قابل توجه در رتبه‌های پایین جداول مختلف قرار می‌گیرند. در این میان استان سیستان و بلوچستان همواره در پایین‌ترین مرتبه یعنی رتبه ۳۰ قرار دارد.

- در استان‌های کشور نیز مانند وضعیت شاخص در کل کشور، فاصله و شکاف جنسیتی میان زنان و مردان کاهش یافته است.